

Wyrobisz, Andrzej

"Problemy ochrony i oswojenia kulturowo-istorycznych łańdźszafafow Sibiri", pod red. I. W. Asejewaf i D. J. Rezuna, Nowosibirsk 1986 : [recenzja]

Przełład Historyczny 78/4, 828-829

1987

Artykuł umieszczone jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

tych badaniach chodzi bowiem o empiryczną weryfikację wstępnie zarysowanej koncepcji regionu i o budowę (teoretycznie zorientowanego) modelu regionu historycznego. Trzeba szczególnie podkreślić, iż cały program oparty jest na wykorzystaniu masowego materiału źródłowego (oczywiście rękopiśmiennego), analizowanego metodami ilościowymi z zastosowaniem techniki komputerowej. Wykorzystuje się programy specjalnie napisane na użytek tego przedsięwzięcia oraz powstałe w innych ośrodkach (Tybinga, Berlin).

Badania z zakresu demografii historycznej i historii społecznej skupiają się na obszarze Hegau. Bank informacji zawierać będzie dane o 3500 rodzinach z 30 miasteczek i wsi z okresu od XVII do początku XIX w. Struktura agrarna badana jest na podstawie urbarzy. Wstępne wyniki referują: Gabriele Hesse, „»Ganzes Haus« und »Kernfamilie« — Zu Struktur und Strukturvarianz des Haushalts in einer präindustriellen Ackerbürgerstadt. Untersucht anhand des Raddolzeiler Bürgerbuches 1786—1789” (s. 130—139); Petra Sachs, „Die Bevölkerung Neuzingens im 18. Jahrhundert. Demographische Strukturen eines Hegaudorfes vor der Industrialisierung” (s. 139—153); Christhard Schrenk, „Methoden der Auswertung frühneuzeitlicher Urbare am Beispiel des Orsinger Urbars von 1758” (s. 153—163).

W badaniach gospodarczych struktur i przemian punkt ciężkości spoczywa na analizie handlu zbożowego i cenach zboża. Pierwsze wyniki przedstawia Jörg Vögele, „Die Struktur des Einzugsbereichs des Stockacher Wochenmarkts in der Mitte des 18. Jahrhunderts” (s. 163—173).

Od czasu opublikowania omawianego tutaj raportu powstał szereg prac magisterskich, doktorskich, habilitacyjnych i innych związanych tematycznie z realizacją tego programu badawczego. Tylko część została lub zostanie opublikowana drukiem. Chcemy zwrócić uwagę na następujące prace: Frank Göttmann, „Fruchtmarkt in Bodman. Der Versuch einer Marktgründung im ausgehenden 17. Jh.”, [w:] „Bodman. Dorf — Kaiserpelz — Adel”, wyd. Herbert Berner, t. II, Sigmaringen 1985, s. 197—230; Jörn Sieglerschmidt, „Überlegungen zu einer Datenbank »Historische Demographie«”, [w:] „Datenbank und Datenverwaltungssysteme als Werkzeuge historischer Forschung”, wyd. Manfred Thaller, St. Katharinen 1986, s. 31—41; Christhard Schrenk, „Agrarstruktur im Hegau des 18. Jahrhunderts. Auswertung neuzeitlicher Urbare mit Hilfe des Computers”, Konstanz 1987.

M. D.

Problemy ochrony i oswojenia kulturowo-istorycznych krajobrazów Syberii, pod red. I. W. Asejewa i D. J. Rezuna, Akademia Nauk SSSR — Sibirskoje otdielenie, Institut Istorii, Filologii i Filozofii, Izdatielstwo „Nauka” — Sibirskoje otdielenie, Nowosibirsk 1986, s. 270.

Zbiorowy tom pod redakcją I. W. Asejewa i D. J. Rezuna zawiera 16 studiów i publikacji materiałów dotyczących stosunku między środowiskiem naturalnym Syberii a opanowującym je i tworzącym w nim krajobraz kulturalny człowiekiem. Redaktorzy dostrzegają trzy aspekty relacji człowiek — przyroda: przemiany samego środowiska naturalnego pod wpływem gospodarczej działalności człowieka, wpływ środowiska przyrodniczego na rezultaty pracy ludzkiej, wpływ przyrody na człowieka i zmiany jego świadomości (s. 3—4). Oprócz tych założeń teoretycznych redaktorzy wysunęli też pewne problemy związane z praktyką ochrony zabytków historycznych, czyli fragmentów stworzonego przez człowieka krajobrazu kulturalnego.

Zamieszczone w omawianym tomie rozprawy i materiały nie wyczerpują problematyki sformułowanej w tytule publikacji i w redaktorskim wstępie. Otrzymałmy zbiór opracowań szczegółowych, niekiedy bardzo szczegółowych i fragmentarycznych, na najrozmaitsze tematy, nie zawsze nawet ściśle związane z tematem tytułowym, o różnej wartości i przydatności. Jest to zresztą tendencja nader często widoczna w radzieckich publikacjach historycznych lat ostatnich: wydawanie zbiorów artykułów poświęconych zagadnieniom szczegółowym, niekiedy wręcz przyczynkarskich, słabo spojonych ogólnym tytułem tomu.

W interesującym nas tutaj wydawnictwie tylko trzy artykuły dotyczą bezpośrednio opanowywania przez człowieka, a ściślej przez kolonistów rosyjskich i współdziałających z nimi przedstawicieli innych narodowości w XVI—XVIII w., syberyjskiego środowiska naturalnego. Są to rozprawy: W. N. Kuriłowa i D. J. Rezuna o genezie kulturalnego krajobrazu Syberii, z sięgnięciem do przedkolonialnego okresu dziejów tej krainy i ze szczególnym uwzględnieniem roli procesów urbanizacyjnych, dalej A. A. Lucidarskiej o osadnictwie okolic Tomska w XVII w. oraz I. P. Kamienieckiego o znaczeniu opisów Kuzniecka i Tomska sporządzonych przez znanego badacza Syberii, historyka G. F. Millera, w 1734 r. dla zdefiniowania pojęcia miasta w piśmiennictwie naukowym rosyjskim. I. W. Asejew, A. W. Gładilin, A. W. Jermołajew, W. P. Leontiew i J. S. Chudiakow opublikowali informacje o stanowiskach i zabytkach archeologicznych z doliny rzeki Barguzin, dolnej Angary i środkowego dorzecza Jeniseju. W. N. Kuriłow, A. W. Opołownikow, E. A. Opołownikowa, L. A. Tkaczenko, W. D. Kołguszkin i W. M. Gołołobow przedstawili prace o budownictwie drewnianym w różnych zakątkach Syberii, jego zabytkach i problemach konserwacji. A. W. Ogurcow i N. P. Kradin omówili zagadnienia budownictwa obronnego. Tenże Kradin oraz Lucidarskaja zaprezentowali historię budowy i układ przestrzenny dwóch rosyjskich gródków na Syberii: Lapinskiego gródka i Juilskiego ostroga. We wszystkich rozprawach dotyczących budownictwa podkreślono wyraźne wpływy rosyjskiego budownictwa drewnianego tych regionów Rosji, z których przybywali na Syberię koloniści, ale równocześnie wpływ syberyjskiego środowiska oraz miejscowej tradycji.

Poza pewną ilością nowych informacji o źródłach archeologicznych, raczej skąpych i pozbawionych wyczerpującej dokumentacji, omawiany tom przyniósł w postaci odsyłaczy bądź publikacji wybranych tekstów, sporo wiadomości wydobytych z archiwów — irkuckiego i nowosybirskiego, przede wszystkim zaś z zespołu „Sibirskij prikaz” przechowywanego w Centralnym Państwowym Archiwum Akt Dawnych w Moskwie oraz z bardzo interesującego Archiwum Leningradzkiego Oddziału Instytutu Historii Akademii Nauk ZSRR.

A. W.

Christhard Schrenk, *Agrarstruktur im Hegau des 18. Jahrhunderts. Auswertung neuzeitlicher Urbare mit Hilfe des Computers*, Konstanzer Dissertationen t. 159, Hegau-Bibliothek t. LII, Hartung-Gorre Verlag, Konstanz 1987, s. 550.

Rozprawa doktorska Christharda Schrenka powstała w ramach programu badawczego p.n. „Regionale Transformation von Wirtschaft und Gesellschaft im Bodenseeraum (16.-19. Jh.)”, realizowanego od końca lat siedemdziesiątych w Uniwersytecie w Konstancji (zob. „Schriften des Vereins für Geschichte des Bodensees und seiner Umgebung” t. CIII, 1984, s. 115—174). Praca składa się z trzech